

Arany János: Tetemre hívás

A Tetemre hívás az Ágnes asszony című Arany-balladához hasonlóan a bűnről és bűnhődésről beszél. Kund Abigél bűne, mint Ágnes asszonyé: **gyilkosság**. (éppen úgy, mint Ágnes asszonyé?) Bűnhődésük: az örület.

A ballada tizenhat ötsoros versszakból épül fel. Az első három versszakból a balladai alaphelyzetet ismerjük meg. A következő hét versszak a bűnös kereséséről szól. A feszültség egyre fokozódik, ahogy a tetemre hívtak, a gyanúsítottak követik egymást. A sorrend első olvasatra csupán a nyomozások szokásos logikáját követi: a leggyanúsabbaktól, az ellenségektől haladunk az egyre kisebb valószínűséggel feltételezhető tettesek felé: jönnek a barátok, a családtagok, végül a szerető.

A sorrend ugyanakkor ennél többet is jelenthet. Nemcsak pusztán egy bűnügyi rejtélyről van szó, hanem az emberi létezés rejtélyéről is: szűkülő körökben haladunk egyre közelebb, és végül, ahogy kiderül: a bűntény megfejtése az öngyilkosság, ott a végső titok is: az én. Nem véletlen, hogy a gyilkosság helyszíne a radványi erdő. Az erdő archetoposz, az egzisztenciális elveszettség, eltévelyedés dantei terepe.

A ballada nyelvezete sokszor archaizáló, biblikus. A sajátos múlt idejű igealakok (letevék, állata, unszola) váltakozása az éppen egyszerűségükben, dísztelenségükben hatásos fordulatokkal („Ide a gyilkost!”, „Bárczi Benőt én meg nem öltem”) ritmust ad a szövegnek. A Biblia nyelvi világának megidézése illeszkedik a cselekményhez, a bűntény felderítésének választott módszeréhez, a középkori istenítélethez. A középkor kedvelt témája a romantikának.

A balladát mint műfajt a három műnem közül az epikába sorolják, ugyanakkor jellemző rá a három műnem jellegzetes jegyeinek keveredése. A kései Arany-balladák közé tartozó Tetemre híváson is kimutatható ez: a párbeszéd drámaiak, a formavilág lírai, miközben egy történetet beszél el.

A rímképlet ababb. Az utolsó sorokat a még egyszer ismétlődő, visszacsapó rím súlyosabbá, nyomatékosabbá teszi. Ezzel a költői eszközzel tudatosan él Arany János: az utolsó sorok valóban a ballada kulcsmondatai (például: „Gyilkos erőszak ölte meg őt!”, „Legyen a seb vérzése tanú.”; „Lyányom, ez ifjú gyilkosa vagy!”). Előfordul alliteráció is (Bárczi Benő neve, szép szeretője, vércse-visongással), ami fokozza a mű zeneiségét.

A sorok szótagszáma nem állandó, kilenc és tizenegy között váltakozik. Bár Arany János ezúttal nem alkalmazott következetes időmértékes verselést, a soroknak sajátos ritmust, dallamot adnak az ismétlődő, pattogó daktilusok.

A ballada utolsó versszakában az esztét vesztett Abigél dala felidézheti az olvasóban Opheliát Shakespeare Hamletjéből, amelyet Arany János fordított. A két női alak összehasonlítása talán fogódzót adhat az Arany-ballada 14. versszakának értelmezéséhez. Ebben a versszakban beszéli el Abigél völegénye halálának az előzményeit. A

befogadóban kérdés merülhet fel: miféle „igenre” unszolta őt Bárczi Benő, ha már bírta a lány szívét, aki titkos arája volt.

Ophelia megőrülését egy különös kis dal kíséri. Egy legényről és egy leányról szól, ahogy Abigél dala is, amellyel az Arany-ballada zárul. Ophelia egy Szent Bálint napi éjszakáról dalol, amelyen a leány meglátogatta a legényt, és tőle „mint leány” többé már nem jött ki. A Hamlet-értelmezésekben nem szokatlan az a feltevés, hogy Ophelia megőrülésében szerepe lehetett annak, hogy – amint a dalában megénekelt leány – nem mondott nemet Hamletnek, aki pedig végül eltaszította őt („Vonulj kolostorba, Ophelia!”). Ophelia világában a lány megadása a vesztét okozza.

Abigél dalában megfordulnak a szerepek: a leány játszik a legénnyel. Az áldozat nem Abigél-Ophelia, hanem a legény. Ophelia alakja felől olvasva, a párhuzamok és ellentétek játékán keresztül értelmezhetővé válik a nem, amelyet Abigél jegyesének mondott.

Kiváló dolgozat. Jóllehet a megadott szempontok közül a bűn-büntetés-bűnhődés motívumát nem értékeli, a szerteágazó irodalomtörténeti utalások és az értelmezés finomsága indokolja a maximális pontszámot.

Tartalom: 20

A dolgozat a választott témáról szól, és megfelelő tájékozottsággal, gondolati érettséggel, tartalmasan fejt ki a megjelölt kérdést (szempontot, problémát, összefüggést).

A téma megközelítése világos, átgondolt, az értelmezés, a kifejtés tájékozottságra, a vizsgáló tudásának meggyőző alkalmazására utal (pl. a tárgyi elemek, a fogalmak, az utalások helytállóak, meggyőzőek).

Szerkesztettség : 20

Az írásmű egészének felépítése megfelel a feladatban megjelölt műfajnak, a témának és a témáról közölt gondolatoknak.

Az írásműnek – a tartalmi kifejtés logikájával összhangban – van eleje, közepe és vége: a téma felvezetése, kifejtése és lezárása elkülöníthető egymástól. A nagy szerkezeti részek arányosak.

A felépítés egésze meggyőző, világos, logikusan előrehaladó, az állítások és gondolategységek világosan kapcsolódnak egymáshoz.

Nyelvi minőség: 20

Az írásmű nyelvi, stiláris regisztere, hangvétele egészében megfelel a témának, a vizsgahelyzetnek, a személyes véleménynyilvánításnak.

Írója egyértelműen, folyékonyan, gördülékenyen fogalmaz. Az írásmű külön értéke az egyéni hangvétele, élvezetes, leleményes stílus.

A mondatfajták (tartalmi és szerkezet szempontból is) kellő változatossággal szerepelnek az írásműben.

A szókinés szabatos, pontos, a stílus kifejező. A szóhasználat választékossága lehetővé teszi az értelmes gondolatközlést.

Összpontszám: 60

60+ 36 = 96 %